

УДК 141.82:005.961:008](477)"20"
DOI: <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2025/12-21/23>

Віталій ШКАФЕР, асп.
ORCID ID: 0009-0008-3190-7517
e-mail: vitalii_shkafer@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ФІЛОСОФІЯ СПІВТВОРЧОСТІ ЯК ОСНОВА СУЧАСНОЇ БІЗНЕС-ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ КУЛЬТУРНИХ ІНДУСТРІЙ

Вступ. Наголошено, що в сучасних культурних індустріях співтворчість перетворюється на ключовий принцип, що визначає організаційні моделі та бізнес-процеси. Вона замінює ієрархічні та конкурентні підходи більш відкритими, горизонтальними формами взаємодії. Зростання ролі цифрових платформ, партисипативної економіки та колективної творчості актуалізує потребу у філософському осмисленні цього явища. Мета статті – дослідити співтворчість як філософську основу сучасного бізнесу у сфері креативних індустрій, спираючись на ідеї провідних мислителів ХХ–ХХІ століть.

Методи. Застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує філософський аналіз, герменевтику, системне мислення та контент-аналіз праць Мартіна Бубера, П'єра Леві, Бруно Латур, Фрідгофа Капри, Амарт'ї Сена й Карла Поланьї. Дослідження базується на порівняльному аналізі концепцій діалогу, мережевих структур, колективного інтелекту, справедливості та вбудованості економіки.

Результати. Виявлено, що співтворчість не лише змінює бізнес-моделі, а й формує нову етику та соціокультурний вимір економічної взаємодії. Концепція "Я–Ти" Бубера слугує підґрунтям діалогічної взаємодії в креативних процесах. Леві демонструє, як цифрові платформи розвивають колективний інтелект, що підвищує інноваційність бізнесу. Латур через акторно-мережеву теорію показує складну взаємодію між людськими та нелюдськими агентами у виробництві знання. Капра описує бізнес як адаптивну живу систему, що існує в мережевому середовищі. Сен наголошує на справедливості як процесі демократичного обговорення, а Поланьї доводить, що ринкові відносини завжди соціально вбудовані. Усі ці підходи підкреслюють значущість співтворчості для формування інклюзивних, інноваційних та відповідальних бізнес-практик.

Висновки. Аргументовано, що співтворчість у креативних індустріях постає не лише як ефективна бізнес-стратегія, а й як філософський принцип, що сприяє трансформації економіки в бік стійкості, справедливості й соціального діалогу. Аналіз концепцій провідних мислителів дозволяє стверджувати, що співтворчість є базовим механізмом організації сучасного бізнесу в умовах цифрової, мережевої та культурно різноманітної реальності.

Ключові слова: співтворчість, філософія бізнесу, креативні індустрії, колективний інтелект, мережеві структури, соціальна взаємодія, культурна економіка.

Вступ

У сучасному соціокультурному та економічному просторі співтворчість стала фундаментальним принципом, що формує бізнес-моделі та організаційні процеси. Цей зсув особливо помітний у креативних індустріях, де спільні інновації, партисипативне залучення та колективне авторство сприяють переосмисленню традиційної ринкової економіки. На відміну від конкурентного підходу, що притаманний для традиційних бізнес-моделей, співтворчість сприяє створенню системи спільної діяльності. Так само ієрархічний принцип прийняття рішень замінюється децентралізованим, що продукує взаємну вигоду всіх учасників.

З погляду філософії, феномен співтворчості кидає виклик усталеності економічних засад щодо питань власності та виробництва. Він узгоджується з традиціями, які наголошують на взаємозалежності людських і технологічних суб'єктів. Поява цифрових платформ, інновацій з відкритим кодом ще більше підкреслює перехід від ізольованих творчих зусиль до взаємопов'язаних, динамічних систем співтворчості.

Вивчення співтворчості в контексті сучасних креативних індустрій пропонує новий погляд щодо розуміння етичних, епістемологічних та економічних наслідків такої діяльності. Оскільки представники бізнесу дедалі більше інтегрують різноманітні структури співпраці, існує нагальна потреба в розроблянні філософського підґрунтя, яке пояснювало б та критично оцінювало ці трансформації.

Аналіз наукових публікацій. Основою для дослідження є праці провідних мислителів, що обґрунтовують поняття творчості, взаємодії, соціальної відповідальності тощо. Мартін Бубер у своїй концепції діалогічних стосунків підкреслює, що справжня творчість можлива лише через взаємність та відкриту комунікацію. Фрідгоф Капра розглядає живі системи як мережеві структури, що

самоорганізуються, і підкреслює важливість системного мислення для ефективного управління у бізнесі. Бруно Латур показує, що знання формується через соціальні взаємодії, що є ключовим для розуміння процесів інновацій у бізнесі та пропонує акторно-мережеву теорію, яка пояснює, як соціальні та технічні елементи взаємодіють у процесі співтворчості. П'єр Леві досліджує, як цифрові технології сприяють розвитку колективного інтелекту та нових форм організації бізнесу. Карл Поланьї доводить, що економіка завжди соціально вбудована, а ринок є лише однією з можливих моделей господарювання. Амарт'я Сен розвиває концепцію порівняльної справедливості, наголошуючи на значенні можливостей і демократичного обговорення у формуванні справедливих економічних моделей.

Мета статті – дослідити специфіку філософії співтворчості як основи бізнес-діяльності сучасних представників сфери креативних індустрій.

Методи

У статті було застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує філософський аналіз, герменевтику, системне мислення та контент-аналіз праць Мартіна Бубера, П'єра Леві, Бруно Латур, Фрідгофа Капри, Амарт'ї Сена й Карла Поланьї. Дослідження базується на порівняльному аналізі концепцій діалогу, мережевих структур, колективного інтелекту, справедливості та вбудованості економіки.

Результати

Ідея співтворчості має глибокі філософські витoki, які пов'язані з розумінням важливого значення людської взаємодії та спільної діяльності. Поворот до таких світоглядних позицій відбувається у теоретичному дискурсі ХХ–ХХІ століття, коли різні мислителі починають обговорювати ідею діалогу, комунікації, сприйняття іншого як сутнісні для людського існування та розвитку. Найбільш

виразно ця проблема постає у працях Мартіна Бубера, П'єра Леві, Бруно Латур, а також Фрїтьофа Капри, Ама- ртыї Сена та Карла Поланьї.

Провідний філософ-екзистенціаліст Мартін Бубер у своїй праці "Я і Ти", яку було вперше видано в 1923 році, розкриває концепт діалогу, що притаманний для людської взаємодії. В основі його філософії лежить розрізнення між двома фундаментальними способами взаємодії: "Я–Ти" та "Я–Воно". Ці моделі становлять основу того, як люди взаємодіють зі світом та іншими людьми. Відносини "Я–Ти" характеризуються взаємодією між людьми, у якому вони визнають одне одного як цілісних та самодостатніх істот. Такий підхід сприяє встановленню зв'язків, заснованих на взаємності та відкритості, формуючи креативне середовище, у якому відбувається вільний обмін ідеями та розвиток колективних інновацій. У процесі взаємодії "Я–Ти", на думку Бубера, люди не просто використовують один одного як засіб для досягнення мети, а радше мають спільний трансформаційний досвід. Він стверджує: "Поміж Я і Ти не стоїть жодної мети, жодного жадання і жодного випередження; і сама туга перетворюється, коли вона з марення поривається до явища. Усякий засіб – це перешкода. Лиш там, де зруйнувався всілякий засіб, відбувається зустріч" (Бубер, 2012, с. 38), таким чином підкреслюючи ідею, що справжнє існування розкривається та реалізується через значущі стосунки, де нема місця ізольованому егоїстичному інтересу. Натомість взаємовідносини "Я–Воно" ґрунтуються на принципі відчуження, коли наявне інструментальне використання інших людей. Унаслідок такої взаємодії фізичні особи сприймаються здебільшого як об'єкти для аналізу, контролю чи експлуатації. Тут не йдеться про взаємний обмін, який має креативний характер, що збагачує обох партнерів. Такий спосіб взаємодії часто домінує в традиційних бізнес-моделях, і він має свою ефективність, особливо, коли важливими є максимізація прибутку та контроль, що має ієрархічний характер. У таких умовах не йдеться про спільну творчу діяльність, яка буде гальмувати отримання результату. На думку мислителя, не варто надмірно покладатися на цей тип відносин, оскільки він призводить до відчуження та втрати справжнього зв'язку. Бубер зазначає: "засадниче слово Я–Воно стає можливим узагалі тільки завдяки цьому пізнанню, завдяки відокремленню Я" (Бубер, 2012, с. 53). Ця диференціація демонструє, що співтворчість вимагає переходу від транзакційних ділових взаємодій до реляційної та партисипативної взаємодії.

Якщо йдеться про сферу креативних індустрій, де інновації та виробництво, наприклад, в аудіовізуальній сфері, процвітають на основі діалогу та спільного авторства – ця стратегія є базовою. У спільних мистецьких проєктах динаміка "Я–Ти" дає змогу учасникам брати участь у спільному творчому процесі, а не просто обмінюватися певними послугами. Бубер також визнає, що процес творчості є особливим процесом: "Творіння – воно відбувається в нас, воно запалюється в нас, переплавляє нас, ми тремтимо й зникаємо, ми коримося. Творіння ми беремо участь у ньому, ми зустрічаємо створювача, подаємо себе йому, помічники й супровідники" (Бубер, 2012, с. 137). У цьому аспекті співтворчість у бізнесі є не лише практичною необхідністю, але й фундаментальним аспектом людської творчості та основою для самовираження.

П'єр Леві, сучасний французький філософ та дослідник інформаційних технологій, у своїй роботі "Колективний інтелект: світ, що розвивається у кіберпросторі" (1997) розглядає, як інтернет та цифрові платформи

сприяють об'єднанню знань та навичок індивідів, створюючи нову форму колективного розуму. Леві дає визначення колективного інтелекту. На його думку, це – універсальний розподіл інтелекту, постійно підвищений у цінності, координований у реальному часі, що зумовлює ефективну мобілізацію навичок. Його поява обумовлена новими умовами економічного життя, де важливі індивідуальні ініціативи, "у яких кожен член був здатний взяти на себе ініціативу щодо координації, а не підкорятися певній формі планування зверху вниз" (Levy, 1997, р. 3). Відбуваються формування умов задля мобілізації соціальних і когнітивних здібностей, які імпліцитно передбачають суб'єктивну участь, коли унікальність людини, особиста ідентичність задіяні в професійному житті. Він підкреслює, що в умовах цифрової епохи знання стають основним ресурсом, а здатність спільнот ефективно обмінюватися та інтегрувати ці знання визначає їхній успіх. У контексті залучення ідей Леві до сфери креативних індустрій виявляємо, що організації, які здатні культивувати колективний інтелект, отримують конкурентну перевагу, оскільки вони можуть швидше адаптуватися до змін та інновацій. Леві зазначає: "Окрім особи та мікрокорпорації більше здатні, ніж великі компанії, до безперервної реорганізації та оптимального вдосконалення індивідуальних навичок, які наразі є вимогами успіху" (Levy, 1997, р. 4). Це підкреслює важливість створення середовища, де інформація вільно циркулює, а співробітники мають можливість робити свій внесок у спільні проєкти. Таким чином відбувається інтегрування знань, яке сприяє спільному розвитку та досягненню позитивної мети.

Леві також висуває концепцію "віртуальних спільнот", які об'єднують людей за інтересами та навичками незалежно від їх фізичного розташування. На його думку, вони є новими соціальними колективами, що виникають із взаємодії через комп'ютерні мережі. Хоча ці ідеї мислитель висловлював ще до поширення цифрового простору, вони є актуальними і зараз, зокрема й для креативних індустрій, де співпраця між різними фахівцями може відбуватися в онлайн-середовищах, сприяючи генеруванню нових ідей та проєктів.

Бруно Латур, французький філософ, антрополог та соціолог, у своїй праці "Перекладання соціального: вступ до теорії актор-мережі" (2005) стверджує, що соціальні явища слід розглядати як мережі взаємодій між різними акторами, включаючи як людей, так і нелюдські об'єкти. Ще одним важливим поняттям у ANT є відмінність між посередниками (*intermediaries*) та перекладачами (*mediators*). Посередники передають інформацію без змін, тоді як перекладачі трансформують та адаптують її залежно від контексту. Латур пояснює: "Посередники трансформують, перекладають в мережі, спотворюють і модифікують значення або елементи, які вони повинні нести" (Latour, 2005, р. 39).

У бізнесі такими перекладачами можуть бути маркетингові агенції, бренди або навіть клієнти, які через свою інтерпретацію змінюють сприйняття продукту. Латур підкреслює, що інновації та знання виникають через складні взаємодії між різними акторами в мережі, де кожен елемент впливає на інші. У статті "Дайте мені лабораторію, і я підніму світ" (1983) він аналізує, як наукові лабораторії стають центрами, де знання та технології розробляються та поширюються через мережі. Латур зазначає: "Щоб зрозуміти причину, чому люди платять так багато за лабораторії, які насправді є звичайними місцями, потрібно просто розглядати ці ієрархії як гарні технологічні пристрої для перевертання ієрархії сил" (Latour, 1983,

р. 164). На думку Латура, вчений у лабораторії може дозволити зробити чимало помилок, на відміну від політиків, чия діяльність завжди в усіх на виду. Проте після багатьох спроб учений досягає потрібного результату і потім оприлюднює його.

Такі філософи та економісти, як Фрїтьоф Капра, Амартья Сен та Карл Поланї, зробили свій внесок у гуманістичне розуміння економічних систем, яке тісно пов'язане з принципами співтворчості. Американський фізик та еколог Фрїтьоф Капра у своїй праці "Павутиння життя: нове наукове розуміння живих систем" (1996) представляє концепцію системного мислення, яка докорінно змінює підхід до розуміння складних процесів у природі, суспільстві та бізнесі. Одним із ключових понять, розглянутих Капрою, є мережева структура життя. Він наголошує, що будь-яка жива система існує не ізольовано, а в межах складної мережі взаємозалежностей. Такий підхід можна застосувати й до сучасного бізнесу, де креативні процеси відбуваються у постійній взаємодії між різними учасниками: дизайнерами, маркетингологами, інвесторами, технологічними платформами та аудиторією. Автор зазначає, що, оскільки живі системи на всіх рівнях є мережами, то ми повинні "візуалізувати павутину життя як живі системи (мережі), що взаємодіють мережевим способом з іншими системами (мережами)". Наприклад, ми можемо схематично зобразити екосистему як мережу з кількома вузлами. Кожен вузол представляє організм, а це означає, що кожний вузол, коли він моделюється, сам стає мережею" (Капра, 1996, р. 35). Це означає, що ефективно управління креативними бізнесами повинно зосереджуватися не на жорсткому контролі, а на побудові динамічних та адаптивних зв'язків.

Другою важливою ідеєю Капри є синергія взаємодії. Він підкреслює, що поєднання зусиль різних компонентів системи зумовлює створення нової якості, якої не можуть досягнути окремі учасники. Капра пояснює: "Чим більше ми вивчаємо головні проблеми сучасності, тим більше усвідомлюємо, що їх не можна розуміти ізольовано. Вони є системними проблемами, а це означає, що вони взаємопов'язані і взаємозалежні" (Капра, 1996, р. 3). У сфері креативних індустрій це виявляється у тому, що команди з різними компетенціями можуть розробляти інноваційні проекти, які були б неможливими у традиційних ієрархічних моделях бізнесу. Ще одним центральним поняттям у праці Капри є автопоезис – здатність живих систем до самостворення та самопідтримки. Використання цього принципу в бізнесі означає, що організації повинні бути достатньо гнучкими, аби змінювати свої внутрішні структури відповідно до нових викликів. Автор наводить приклади з біології, де організми постійно оновлюють свої клітини і структури, щоб адаптуватися до змін довкілля. Він пише: "Важливою властивістю цих циклів є їхня здатність діяти не лише як самобалансування, але й як петлі зворотного зв'язку, що самопідсилюються і можуть відштовхувати систему все далі і далі від рівноваги, доки вона не досягне межі стабільності" (Капра, 1996, р. 171). Нарешті, Капра наголошує на тому, що сталий розвиток можливий лише тоді, коли економічні процеси гармонійно співіснують із природними циклами. До того ж саме система розгалуженої мережі є більш важливою порівняно з ієрархічною системою. Він зазначає: "Ідеальною структурою для здійснення такої влади є не ієрархія, а мережа, що, як ми побачимо, також є центральною метафорою екології. Зміна

парадигми, таким чином, включає у себе зміну соціальної організації від ієрархії до мереж" (Капра, 1996, р. 10).

У своїй праці "Ідея справедливості" (2009) індійський мислитель Амартья Кумар Сен пропонує альтернативне бачення справедливості, яке не обмежується абстрактними теоріями ідеальних суспільних інституцій, а фокусується на реальних механізмах усунення несправедливості. Його підхід відходить від традиційного трансцендентального інституціоналізму, що прагне встановити універсальні моделі справедливості, та зосереджується на порівняльному аналізі, який допомагає оцінювати конкретні умови та можливі шляхи покращення соціальної ситуації: "Можливість міркувати та обирати – це важливий аспект людського життя" (Sen, 2009, р. 18). Одним із центральних принципів його концепції є те, що справедливість слід розглядати не як статичну категорію, а як процес, що передбачає постійне оцінювання та адаптування до обставин. Вона має відображати реальні умови життя людей, а не лише ідеальні умови, закладені в нормативних моделях. В процесі життєдіяльності людина часом повинна поступатися своїми егоїстичними інтересами заради інших людей. Сен наголошує: "Бувають також випадки, коли ми маємо підстави обмежити виняткове переслідування власних цілей (незалежно від того, чи є ці цілі виключно егоїстичними чи ні) через дотримання правил пристойної поведінки, які залишають місце для переслідування цілей (незалежно від того, чи є вони егоїстичними чи ні) інших людей, які поділяють з нами цей світ" (Sen, 2009, р. 33). Таким чином, його підхід можна використати у бізнесі та креативних індустріях для аналізу не лише структури управління, а й реального впливу корпоративних рішень на суспільство.

Важливу роль у формуванні справедливого суспільства Сен надає публічному обговоренню та соціальному діалогу. Він переконаний, що відкритий доступ до дискусій є ключовим механізмом формування суспільних рішень, які відповідають принципам рівноправності та інклюзії. Як підкреслює автор: "Першим важливим моментом є те, що концепція об'єктивності повинна встановити суспільні межі мислення, достатні для застосування концепції судження і для того, щоб висновки було зроблено на основі причин і доказів після обговорення і належного осмислення" (Sen, 2009, р. 42). Ще одним важливим елементом його концепції є принцип відкритої неупередженості. Він передбачає необхідність урахувати різні погляди та досвід людей із різних соціальних і культурних середовищ. Це особливо актуально для глобалізованого світу, де прийняття рішень у бізнесі має включати багатокультурний підхід. Сен пояснює: "Розумні аргументи в напрямках, що конкурують, можуть виходити від людей з різним досвідом і традиціями, але вони також можуть виходити зсередини певного суспільства, або, урешті-решт, навіть від однієї і тієї самої людини" (Sen, 2009, р. x).

Він також вводить розмежування між поняттями "ніті" (*niti*) та "ньяя" (*nyaya*), запозиченими з давньої індійської філософії. "Ніті" позначає набір формальних правил та інституційних норм, які визначають концепцію справедливості, тоді як "ньяя" зосереджується на тому, як ці правила реалізуються у житті. "Перша ідея, ідея ніті, стосується організаційної пристойності, а також поведінкової коректності, тоді як друга, ньяя, стосується того, що і як виникає, і, зокрема, життя, яке люди насправді здатні вести" (Sen, 2009, р. xv).

Практичне застосування цих ідей у сфері бізнесу та креативних індустрій передбачає, що компанії не повинні лише формально дотримуватися етичних принципів, а й оцінювати реальний вплив своєї діяльності на суспільство. Наприклад, корпоративна соціальна відповідальність не може обмежуватися деклараціями – вона має вимірюватися конкретними позитивними змінами для працівників, партнерів і суспільства загалом. Таким чином, Сен пропонує концепцію справедливості, яка є не статичною, а гнучкою та орієнтованою на реальні умови життя. У сучасному світі, де бізнес-моделі дедалі більше будуються на партнерстві та інтерактивності, його концепція дає змогу оцінювати економічні та культурні процеси не лише щодо прибутковості, а й через призму соціальної відповідальності та етичних принципів.

Карл Полань у праці "Торгівля та ринок у ранніх імперіях" (1957) досліджує історичний розвиток економічних систем та ринкових структур у ранніх цивілізаціях. Його аналіз спрямований на деконструкцію популярного економічного міфу про універсальність ринку як головного механізму організації господарської діяльності. Полань доводить, що в багатьох суспільствах економіка не була автономною сферою, а була інтегрована в соціальні, політичні та культурні інститути. Він наголошує: "Економічне життя вбудоване в соціальні відносини, а не відокремлене від них" (Polanyi et al., 1957, p. 43).

Центральним поняттям у його дослідженні є концепція "вбудованої економіки" (*embedded economy*). Полань стверджує, що в традиційних суспільствах економічна діяльність не регулювалася попиту і пропозицією, а визначалася соціальними нормами, політичними угодами та релігійними традиціями. Полань також заперечує класичний ліберальний погляд на ринок як на природну форму організації економічної діяльності. Він доводить, що ринкова економіка – це історично обмежене явище, що виникло відносно недавно, а його домінування у сучасному світі є результатом політичних та соціальних змін, а не природної еволюції господарських відносин. Він зазначає: "Отже, людська економіка не випливає з безмежності людських бажань і потреб, або, як кажуть сьогодні, з факту дефіциту. Що стосується цих двох політичних питань, то комерційна торгівля виникла, згідно з Арістотелем, з неприродного прагнення до заробляння грошей, яке, звичайно, було необмеженим, тоді як ціни повинні були відповідати правилам справедливості (фактична формула залишається досить незрозумілою)" (Polanyi et al., 1957, p. 66). Полань доводить, що сучасна економічна думка помилково вважає, що ринкові механізми були присутні в усіх суспільствах та що вони є невід'ємною частиною людської природи. Автор зазначає, що ціни встановлюються справедливо, якщо "вони відповідають становищу учасників спільноти, тим самим зміцнюючи добру волю, на якій тримається спільнота" (Polanyi et al., 1957, p. 80).

Особливу увагу Полань приділяє ролі держави у формуванні ринкових структур. Він показує, що ринок не виникає природним шляхом, а створюється через політичні рішення та інституційні механізми. На прикладі ранніх імперій він доводить, що багато економічних практик, таких як встановлення цін, регулювання торгівлі та захист майнових прав, завжди перебували під контролем державних або сакральних інституцій. Значущість ідей Полань для сучасної економіки та

креативних індустрій полягає у тому, що вони допомагають переосмислити взаємозв'язок між ринком, соціальними нормами та державним регулюванням. Його підхід відкриває можливості для аналізу альтернативних економічних моделей, заснованих на співтворчості, кооперації та соціальній відповідальності. Наприклад, розвиток краудфандингових платформ можна розглядати як нові форми організації господарської діяльності, що відходять від класичного ринкового механізму та тяжіють до вбудованості в соціальний контекст. Таким чином, Полань пропонує критичне переосмислення ролі ринку та доводить, що економічні моделі не є універсальними чи немінучими, а завжди залежать від історичних умов та соціальних структур. Ці перспективи сукупно забезпечують філософське підґрунтя для співтворчості, демонструючи, що бізнес – це не просто сфера транзакцій, а динамічний та інтерактивний простір, де спільна активність, діалог та колективний інтелект є рушіями інновацій та довгострокового успіху.

Дискусія і висновки

Філософія співтворчості є ключовим елементом сучасних бізнес-моделей у сфері культурних індустрій, де традиційні ієрархічні структури поступаються місцем децентралізованим, партисипативним процесам. Аналіз концепцій провідних мислителів XX–XXI століть засвідчує, що співтворчість не лише сприяє ефективному створенню інновацій, а й змінює самі принципи організації праці та соціальної взаємодії. Мартін Бубер, аналізуючи відносини "Я–Ти" і "Я–Воно", наголошує, що справжня творчість можлива лише в умовах відкритого діалогу та взаємоповаги. П'єр Леві розвиває концепцію колективного інтелекту, демонструючи, як цифрові технології та онлайн-платформи сприяють розширенню можливостей для спільного створення контенту та управління знаннями. Бруно Латур у своїй акторно-мережевій теорії показує, що соціальні та економічні процеси формуються через взаємодію не лише між людьми, а й між технологіями, об'єктами та інституціями. Фрітьоф Капра демонструє, що мережеві структури є ключовими для розуміння живих систем і можуть бути адаптовані до бізнесу. Амартья Сен вводить поняття справедливості як практичного усунення несправедливості, наголошуючи на необхідності демократичного публічного обговорення, що є важливим для прозорого та рівноправного управління у сфері креативних бізнесів. Карл Полань критикує класичну ринкову економіку та підкреслює значення соціального контексту економічних процесів. Його концепція вбудованої економіки (*embedded economy*) свідчить про необхідність включення соціальних і культурних аспектів у сучасні бізнес-моделі, що ще більше підкреслює значущість співтворчості як основи бізнес-стратегій. Отже, філософія співтворчості є не лише ефективною стратегією ведення бізнесу, а й фундаментальним принципом, що визначає майбутнє креативних індустрій. Її застосування дозволяє створювати більш інклюзивні, адаптивні та інноваційні моделі взаємодії, що мають потенціал для подальшого розвитку у глобальному економічному просторі.

Список використаних джерел

- Бубер, М. (2012). *Я і Ти. Шлях людини за хасидським вченням* (В. Терлецький, & Н. Спринчан, Пер.). Дух і літера.
 Capra, F. (1996). *The Web of life: A new scientific understanding of living systems*. Anchor Books.

Latour, B. (1983). Give me a laboratory and i will raise the world. In K. D. Knorr-Cetina & M. Mulkay (Eds.), *Science Observed: Perspectives on the Social Study of Science* (pp. 141–170). Sage.

Latour, B. (2005). *Reassembling the social: An introduction to actor-network-theory*. Oxford University Press.

Lévy, P. (1997). *Collective intelligence: Mankind's emerging world in cyberspace*. Perseus Books.

Polanyi, K., Arensberg, C. M., & Pearson, H. W. (1957). *Trade and market in the early empires*. The Free Press.

Sen, A. (2009). *The idea of justice*. Harvard University Press. <https://dutraeconomicus.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/02/amartya-sen-the-idea-of-justice-2009.pdf>

References

Buber, M. (2012). *Me and Ti. People walk for Hasidic credentials* (V. Terletsky, & N. Sprinchan, Trans.). Duh i litera [in Ukrainian].

Capra, F. (1996). *The Web of life: A new scientific understanding of living systems*. Anchor Books.

Latour, B. (1983). Give me a laboratory and i will raise the world. In K. D. Knorr-Cetina & M. Mulkay (Eds.), *Science Observed: Perspectives on the Social Study of Science* (pp. 141–170). Sage.

Latour, B. (2005). *Reassembling the social: An introduction to actor-network-theory*. Oxford University Press.

Lévy, P. (1997). *Collective intelligence: Mankind's emerging world in cyberspace*. Perseus Books.

Polanyi, K., Arensberg, C. M., & Pearson, H. W. (1957). *Trade and market in the early empires*. The Free Press.

Sen, A. (2009). *The idea of justice*. Harvard University Press. <https://dutraeconomicus.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/02/amartya-sen-the-idea-of-justice-2009.pdf>

Отримано редакцією журналу / Received: 25.04.25

Прорецензовано / Revised: 12.05.25

Схвалено до друку / Accepted: 26.05.25

Vitalii SHKAFFER, PhD Student

ORCID ID: 0009-0008-3190-7517

e-mail: vitalii_shkafer@ukr.net

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PHILOSOPHY OF CO-CREATION AS A BASIS FOR MODERN BUSINESS ACTIVITY IN THE CULTURAL INDUSTRIES

Background. *In contemporary cultural industries, co-creativity is emerging as a key principle that shapes organizational models and business processes. It replaces hierarchical and competitive approaches with more open and horizontal forms of interaction. The growing role of digital platforms, participatory economies, and collective creativity necessitates a philosophical reflection on this phenomenon. The aim of the article is to explore co-creativity as a philosophical foundation of modern business in the field of creative industries, drawing on the ideas of major thinkers of the 20th and 21st centuries.*

Methods. *The study employs an interdisciplinary approach that integrates philosophical analysis, hermeneutics, systems thinking, and content analysis of the works of Martin Buber, Pierre Lévy, Bruno Latour, Fritjof Capra, Amartya Sen, and Karl Polanyi. A comparative analysis is conducted on key concepts such as dialogue, network structures, collective intelligence, justice, and economic embeddedness.*

Results. *The study reveals that co-creativity not only transforms business models but also shapes a new ethical and sociocultural dimension of economic interaction. Buber's concept of "I–Thou" serves as the foundation for dialogical interaction in creative processes. Lévy shows how digital platforms develop collective intelligence that enhances business innovation. Latour, through actor-network theory, highlights the complex interplay between human and non-human agents in knowledge production. Capra conceptualizes business as a living, adaptive system within a networked environment. Sen emphasizes justice as a process of democratic deliberation, while Polanyi demonstrates that market relations are always socially embedded. Together, these approaches underscore the importance of co-creativity in fostering inclusive, innovative, and responsible business practices.*

Conclusions. *In the context of creative industries, co-creativity emerges not only as an effective business strategy but also as a philosophical principle that contributes to transforming the economy toward sustainability, justice, and social dialogue. The analysis of the selected thinkers allows us to assert that co-creativity is a fundamental mechanism for organizing contemporary business in a digital, networked, and culturally diverse reality.*

Keywords: *creativity, business philosophy, creative industries, collective intelligence, boundary structures, social interaction, cultural economy.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.